„Szerencsés" tanárok

Ha szabad egy furcsa dolgot állítani: az orosztanároknak szerencséjük volt. Nem azért persze, mert a rendszerváltozás után hirtelen elfogyott az általuk oktatott nyelv iránt az igény; ekkora drámai fordulatot még egyetlen szakma keresettsége sem szenvedett el úgy, hogy korábban minden a konjunktúra mellett szólt. Tehát ha az ember orosztanárnak állt, akkor lényegében hallgatólagosan garantálták, hogy lesz munkája elég. Az orosztanároknak azért volt szerencséjük, mert a drámai fordulat évekkel ezelőtt következett be, s nem most. Most a tanárelbocsátási hullámok egymásutánjában nem okozna megütközést az oroszt oktató pedagógusok áldozatul esése: mind a közvélemény, mind a kormányzat teljesen közömbös lett az ilyenfajta jelenségekkel szemben, ha átképzésről esik szó, akkor sem nyelvi, hanem inkább gazdasági az átképzés.

Annyi embert érintett az átalakítás, hogy ha egy iskolában megkérdezik, milyen nyelveket lehet náluk tanulni, még ha az oroszt nem is oktatják, bizvást letrhatják, náluk van olyan pedagógus, aki oroszul is tudná oktatni a gyerekeket. És mint általában a jelentős változások melléktermékeként, sok munkahelyen megjelent az a fajta megbélyegzés is, amely az átképzetteket „alacsonyabb rendű kasztba" sorolta a többi nyelvtanárnál: hogy ennek hány áldozata esett, azt még nem számolta meg senki.

Ha az Antall-kormány művelődési minisztériuma a kilencvenes évek elején nem indítja be átképzési programját (mellyel sokan amúgy elérhetetlenül drága külföldi nyelvtanfolyamokat és továbbképzéseket tudtak elvégezni), akkor ezek az orosztanárok most a munkaügyi központokat járhatnák „menedzser asszisztensi" átképzés után, holott a nyelvtanárok általában találnak munkát maguknak.

Panek József

• *Jubileumi kiadvány*

A vasúti oktatás száz éve

A magyar oktatás egyik jellegzetes szeletéről, a vasutas oktatásról adtak ki szépen kivitelezett igényes monográfiát Szegeden a MÁV Diákotthon száz esztendős történetének tiszteletére.

A városban 1896-ban alakult meg az első vasutas oktatási intézmény, a MÁV Nevelő és Tápintézete, mégpedig a korábban Baross Gábor miniszter által elkezdett országos hálózat kialakításának jegyében. A vasúti kollégium alapításától kezdve nemcsak oktatási intézmény, hanem a sokszor árva sorsú gyerekek második otthona is volt, akik másként nehezen találták volna meg boldogulásukat. A nemrég megjelent monográfia nagyszerűen tükrözi a vasúti kollégium történetét és mindennapjainak életét: a szegedi intézményi monográfiák amúgy nem hosszú sorában ez a kiadvány a legéletszerűbb. A visszaemlékezések és dokumentumok nemcsak az iskola végzőseinek nyújtanak érdekes olvasmányt, hanem mindenkinek, akit a különböző korokban egy oktatási intézmény sorsának alakulása érdekel. A kollégium száz esztendeje pedig elég idő ahhoz, hogy egy kicsit szegedi történetet is jelentsen mindaz, ami a vasútnál történt. Ez a feladat egyébként annál könnyebben megoldható volt az intézményben, hogy a történet megírása nem most kezdődött: a szerkesztésnél igénybe vették dr. Huszka Lászlónak 1971-ben összeállított dokumentumgyűjteményét és szerencsére az archív fotók sem hiányoztak. Ez utóbbi ugyanolyan gazdag része az emlékkönyvnek, mint az adattár, hiszen már a századfordulóról vannak fényképek.

A dr. Szabó Pál Csaba történész által szerkesztett könyv szerzői Gyuris István, dr. Huszka László, Nagy Pál, dr. Szabó Pál Csaba, dr. Szabó Tibor, Tüske Magdolna, Zoltánfi László voltak, a gyűjtés, a visszaemlékezések és az adattár fejezetének összeállítása Zoltánfi László munkája volt.

A könyv „A Vasút a gyermekekért" Alapítvány által fenntartott diákotthon jubileumi kiadványa.

P. J.

A MÁV Nevelőotthon ebédlője a harmincas években.
(Fotó: A MÁV Nevelőotthon száz éve c. kötet)

• *Egy sikeres program lezárul*

Orosztanárból átképezve

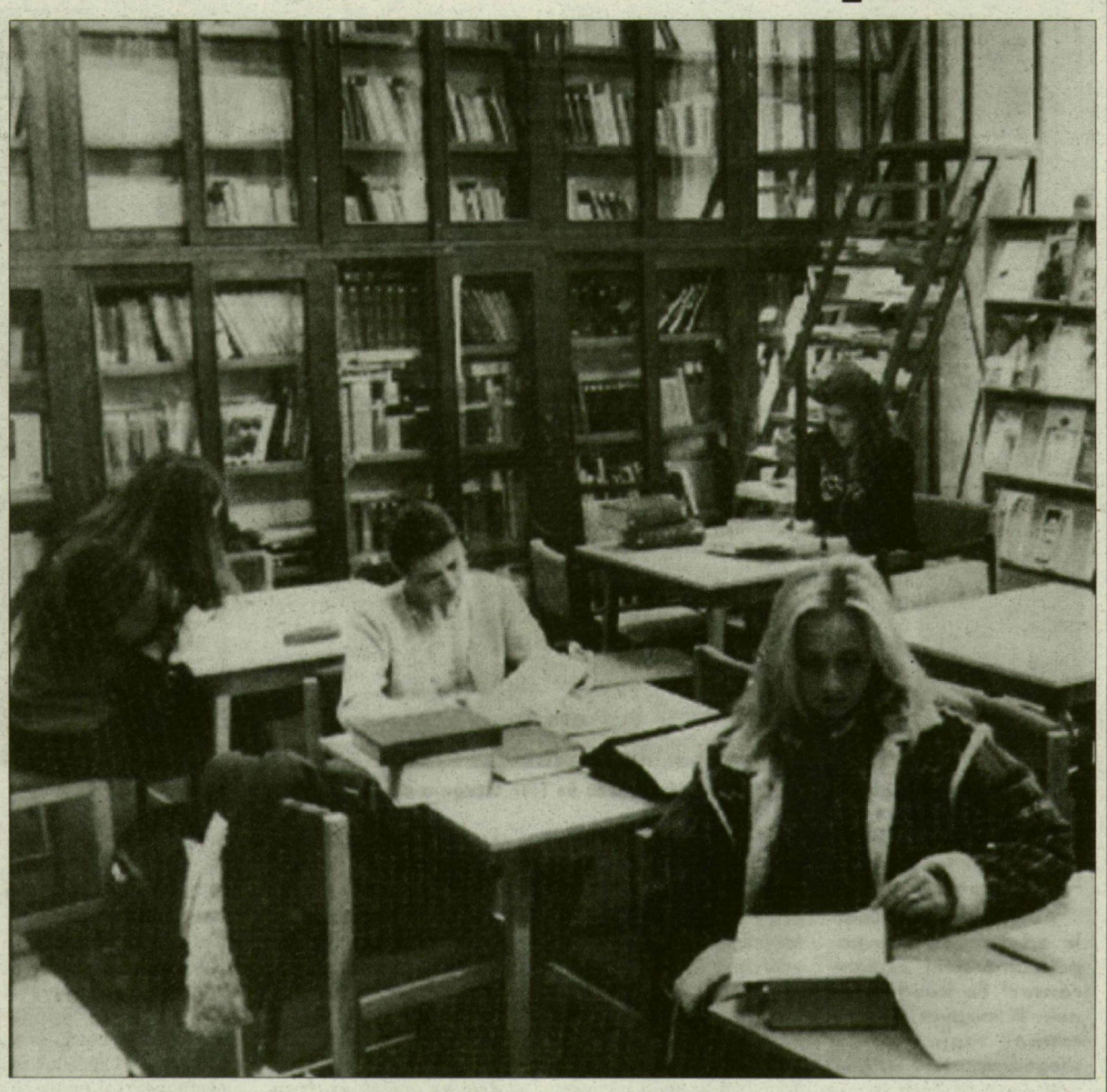

Életkép a tanárképző főiskola idegen nyelvi könyvtárából. Az orosz szótárak pihennek.
(Fotó: Somogyi Károlyné)

Egy országos adat szerint tízezer orosz szakos tanárból háromezren vettek részt abban a nyelvi átképzési programban, amelyet a kilencvenes évek elején indítottak azzal a céllal, hogy a kötelező orosz nyelvoktatás megszűntével fölöslegessé váló tanárok egy részét másik idegen nyelvre képezzék át. Az átképzés betöltötte szerepét: megelőzte a tanárok munkanélkülivé válását és enyhített az átmeneti nyelvtanárhiányon.

Ha egy társadalom rugalmas akar lenni, akkor könnyen kell tudnia átképezni az átmenetileg fölöslegessé váló szakmai csoportokat. A fejlett országokban a rugalmas foglalkoztatáspolitika azt jelenti, hogy egy ember élete folyamán többször is megrázkódtatás nélkül válthat pályát, s egy jól irányított programmal akár egész bányászfalvakat, teljes üzemeket képeznek át új szakmákra. Magyarországon a rendszerváltozás sajátsága folytán az orosztanárok szakmai csoportja volt az első, amely egy ilyen programot megtapasztalt, s általános vélemény, hogy a nyelvi átképzési program szakszerűségével, finanszírozottságával mintája lehetett volna a későbbieknek.

Ideológiai címke

Az orosztanárok nyelvi átképzése 1992-ben indult és az idei tanévben iratkozhattak be az utolsók, hogy másik idegen nyelvből szerezzenek oklevelet. Az átképzésben részt vett felsőoktatási szakemberek egybehangzóan állítják, hogy a program sikeres volt, s az új diplomával teljes értékű nyelvtanárok mentek vissza az iskolákba. Azzal azonban mindenki tisztában van, hogy a tanári és igazgatói szobákban bevallatlanul is címkét jelent az átképzett orosztanári státus. Gyakori tapasztalat, hogy noha az átképzés egyetlen részletében sem hasonlított az ötvenes évekbeli gyorstalpaló orosztanárképzési akcióra, a kikerülő tanárok közül többen nehezen találták meg azt a magabiztosságot, amellyel egy más nyelvszakon végzett, esetleg gyengébb felkészültségű tanár is az osztály elé lép.

Az egykori kötelező orosz nyelvoktatás e címkének még ideológiai színt is adott: a közmegítélés nem állt messze attól, hogy az orosztanárokat amolyan kommunistaféleknek tekintse, amit akkor is joggal tarthattak bosszantónak az érintettek, ha Puskin, Dosztojevszkij, Csehov és Tolsztoj világán kívül a szovjet időszak Bulgakovja, Brodszkija és Ahmatovája is az orosz kultúrát jelentette nekik. Míg az orosz szakok nyugaton a legelőkelőbb bölcsésszakok közé tartoztak, itthon a korábbi túlképzés után hirtelen visszaesett az érdeklődés, az iskolákban pedig jelentős számú orosztanár állása vált bizonytalanná. Ugyanakkor az angol, német, francia, olasz és spanyol nyelvek iránti megnövekedett érdeklődés miatt nyelvtanárhiány alakult ki. Az átképzésre bejutás feltételeként a program C típusú nyelvvizsgát és sikeres szóbeli felvételit szabott meg az illető nyelvből. A jelentkező tanároknak munkájuk mellett kellett felkészülniük mind a nyelvvizsgára, mind a felvételire. A tanárok rendszerint iskolájuk ajánlásával jelentkeztek az átképzésre, a program ugyanis nem csak a képzés költségeit fedezte, hanem az iskolai helyettesítés díját is.

Nagy elánnal

Szegeden a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola (élén dr. Szalay István főigazgatóval, a mai polgármesterrel) volt az első intézmény, amely az átképzésre vállalkozott. A főiskola idejében felismerte, hogy az orosztanárok átképzési programja jelentős állami támogatással jár, vagyis anyagilag is érdemes végezni, és nekilátott a sajátos pedagógiai feladat megoldásának. Ehhez később, kisebb mértékben a JATE is csatlakozott. A képzés programja megfelelt a nappali oktatási programnak, még a gyakorlati nyelvoktatás is megmaradt az amúgy átképzés közben is dolgozó tanárok órarendjében.

Dr. Bácskai Mihály a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Francia Nyelvi Tanszék vezetőjének tapasztalata szerint az átképzős „kollégáknak" kezdetben rendszerint hiányzott az a nyelvi kompetenciája, amellyel bátran osztály elé állhattak volna. A hároméves képzés során azonban ezt hallatlan szorgalommal szerezték meg. A átképzés nagy tehervállalást is jelentett e gyakran családos embereknek, hiszen munkájuk mellett hetente két, reggeltől estig tartó képzési napot követtek végig.

A leltár vége: siker

Dr. Zánthó Róbert, a JGYTF Angol Nyelvi Tanszék akkori vezetője kiemelte, hogy az átképzésre vállalkozó tanárok nagy elánnal vetették magukat a tanulásba, hiszen a kenyerük függött attól, hogy megszerzikre az új diplomát. – Hivatásukhoz való ragaszkodásukkal – vélte dr. Zánthó Róbert – felülmúlták a nappali tagozatos tanárjelölteket. A legnagyobb rosszindulat kellene ahhoz, hogy valaki alulbecsülje az átképzett tanárok értékét. Mindkét tanszékvezető megerősítette, hogy az átképzősök nyelvvizsgája egyáltalán nem volt formalitás. Azok az orosztanárok, akik érezték, hogy állásuk bizonytalanná válik, már korábban felkészültek a második szak nyelvéből. A kilencvenes évek elején számos orosztanár megpróbálkozott a nyelvvizsgával, hiszen akkor ezzel még tanítani lehetett. A szervezett megoldás, az országos átképzési program ezt a helyzetet oldotta meg, lehetővé téve, hogy a nagyobbrészt már amúgy is az új nyelvet tanító orosztanárok diplomát szerezhessenek e nyelvből.

Nehéz általános megállapítást tenni az átképzett tanárok sorsát illetően. Több érintett állítja, hogy bár a tanári kar sorsukat átérezve támogatta őket, meg kell küzdeniük azzal, hogy átképzősök voltak. Egybehangzó véleményük szerint a szakmai gyakorlat ezt feloldja majd. Van eset, hogy átképzett orosztanár végül mégis az utcára került, ez azonban már a szegedi iskolaösszevonások következménye volt és nincs összefüggésben az átképzéssel. Az orosztanárok nyelvi átképzési programját minden érintett sikeresnek értékelte. A munkanélküliségtől megóvva mintegy háromezer orosztanárból képzett más nyelvtanárt, s ha úgy vesszük, e tanárok jól jöhetnek még, ha az orosz kultúra iránt ismét növekszik az érdeklődés Magyarországon.

Panek Sándor

hírek

Net-hírek

• Munkatársunktól

Híreinket az Interneten megjelenő Internetto Hírlevélből válogattuk (címe:http://www.idg.hu/internetto).

Internet Galaxis

Jövőre ismét megrendezik az Internet Galaxis című kiállítást, a Szépművészeti Múzeumban február 27-től egy héten át az Internet legnagyobb hazai bemutatója várja a közönséget. Az 1500 négyzetméternyi kiállítóterületen a világhálózatot elsősorban a tartalom és a művészetek szempontjából mutatják be a rendezők, megkülönböztetett figyelmet fordítva az Internet felhasználására a múzeumokban és a könyvtárakban. Az rendezvény védnöke Bakonyi Péter, Demszky Gábor, Magyar Bálint valamint Peternák Miklós. A részletes programawww.inf.bme.hu/internet.galaxis címen lesz elérhető.

EU-kampány

Az Európai Unió többnyelvű Internet-kampányba kezdett azért, hogy a régióban 370 millió polgár figyelmét ráirányítsa az egységes piac által nyújtott új lehetőségekről szóló információkat hordozó médiumra. A kampány többnyelvű web-oldalain (http://citizens.eu.int) és telefonnal elérhető adatbankjaiban az európai polgárok tájékozódhatnak arról, hogy milyen tanulási és munkalehetőségek vannak más EU országokban.

Peren kívül megegyeztek

A Texas Instruments és a Samsung peren kívül megegyeztek az egymás ellen indított szabadalmi perekben, a megegyezés értelmében a koreai cég több mint egymilliárd dollár jogdíjat fizet a következő évben.

Elejtett vádak

A Software Publishers Association (SPA) elállt attól a szerzői jogi pertől, amelyben egy Internet-szolgáltatót azzal vádolt, hogy felelős azért, mert előfizetői illegálisan használtak szoftvereket. Az utóbbi hónapokban ez a második ilyen jellegű, szolgáltató ellen felhozott, majd elejtett vád. Az SPA tisztviselői szerint a kaliforniai székhelyű GeoCities Inc. beleegyezett abba, hogy a jövőben együttműködik az SPA-val a hasonló esetek megelőzésére. Sandra Sellers, az SPA szellemi tulajdonnal kapcsolatos ugyekért felelős elnökhelyettese szerint nem az a céljuk, hogy kényszerítsék az Internet-szolgáltatókat a felhasználói tartalom ellenőrzésére, hanem hogy rávegyék őket arra, kísérjék figyelemmel az illegális másolásra utaló jeleket, például azt, ha szokatlanul megnő az ftp-forgalom.

Szavakkal navigálva

Az IBM elkészítette az OS/2-es Navigator 2.02-es verzióját, melyben a Java, az e-mail és a hírcsoportok támogatás mellett lehetőség van arra, hogy a felhasználók szóbeli parancsokkal navigáljanak.